miškožemio sluoksnis, kurio apatiniame horizonte pasitaikė radinių. Pagrindinis kultūrinis sluoksnis buvo 20 cm storio maišyto rusvo smėlio. Įžemis ryškiai geltonas, žemiau – baltas smėlis. Daugiau radinių išliko perkasos P dalyje, ten buvo ir 5 židinių liekanos. Židinių duobutės glūdėjo po kultūriniu sluoksniu. Kai kuriuose židiniuose buvo be tvarkos primesta akmenų. Židiniai 85–55 cm skersmens, prisipildę suodino smėlio, kai kuriuose rasta puodų šukių ir titnagų.

Visi gyvenvietės radiniai priklausė trumpam vidurinio neolito laikotarpiui, Nemuno kultūrai. Titnago dirbiniai daugiausia iš prastos vietinės pilkos spalvos medžiagos, iš kurios buvo neįmanoma pagaminti stambesnių ir dailesnių įrankių. Tik keli skaldytiniai ir dirbiniai padaryti iš geresnio gelsvo titnago. Visi dirbinių tipai būdingi neolitinei Nemuno kultūrai: siauri, ilgi, iš skelčių pagaminti trikampiai antgaliai, trapecinis antgalis, trumpi lenkti peiliai, rėžtukai, gremžtukai, ruošiniai ovaliesiems kirveliams. Keramikos likusios tik smulkios šukelės. Molio masėje gausu grūsto kvarcito ir smulkių augalinių priemaišų, paviršius apglaistytas ir neryškiai brūkšniuotas.

Rimutė Rimantienė

Lake Grūda settlement No 3

In 1996 in lake Grūda settlement No 3 (Varėna district) LIH examined an area of 64 m^2. It was established that the main 20 cm thick habitation zone overlay remains of 5 fireplaces. In addition, there were observed flint artifacts and fine potsherds with numerous organic and quartzite inclusions; the findings are ascribed to middle Neolithic–Nemunas culture period.

Egidijus Šatavičius

Pasienių 1-osios akmens amžiaus gyvenvietės tyrinėjimai

1996–1997 m. KPC toliau tęsė 1990 m. pradėtus Pasienių 1-osios akmens amžiaus gyvenvietės (Vilniaus raj., Buivydiškių s-ja) tyrinėjimus

(žr. *ATL 1990 ir 1991 metais,* V., 1992, t. 1. p. 34–36; *ATL 1992 ir 1993 metais,* V., 1994, p. 34–36; *ATL 1994 ir 1995 metais,* V., 1996, p. 26–29). Per du sezonus paminklo P dalyje ištirtas 48 m² dydžio plotas (iš viso ištirtas 288 m² plotas).

Tirtų perkasų paviršius nuolaidėja P kryptimi (apie 15°), Neries link. Atitinkamai pasvirę ir visi sluoksniai. Viršuje slūgsojo iki 43 cm storio armuo. Žemiau buvo iki 5–15 cm storio geltonos spalvos, o perkasų P pusėje – pilkos spalvos sąnašinio (iki 40 cm storio) smėlio sluoksniai – gyvenvietės kultūrinis sluoksnis. Giliau slūgsojo balkšvos spalvos stipriai ortšteinuotas smėlis – įžemis.

Gyvenvietės kultūriniame sluoksnyje atsidengė keletas skirtingų laikotarpių dėmių-duobių. Didžiausioji buvo tirto ploto Š dalyje. Ji netaisyklingos formos, iš Š ir V pusių juosiama iki 40–50 cm pločio ir iki 1,2 m ilgio anglingų juostų, o centre buvo geltonos spalvos smėlio pilna duobė. Dėmės-duobės gylis – per 50 cm. Jos užpilde gausu titnaginių radinių (daugiau nei 200). Kitos dvi dėmės aptiktos ištirto ploto P dalyje; jos nedidelės, pripildytos pilko smėlio ir beveik be radinių.

Tyrinėjimų metu surinkta apie 800 įvairiausių akmeninių radinių. Titnaginiai sudarė daugumą, apie 96%, kvarciniai bei kvarcitiniai-smiltainiai – 3%, o kitų akmens rūšių – mažiau nei 1%. Dauguma titnaginių radinių buvo apsitraukę plona melsva (kai kurie storesne balta) patina. Apie 10% jų yra degę ugnyje: perdegę ir aptrupėję. Dirbinių gamybai naudotas kokybiškas pilkas titnagas. Aptiktas vienas strėlės antgalio fragmentas, kurio įtvara reverse suformuota vidutinio dydžio pusiau statmenu retušu. Gremžtukų buvo 2: abu galiniai, pagaminti iš skelčių apatinių dalių. Terastas vienas nuskeltinis vienkryptis horizontalus rėžtukas, pagamintas iš skeltės. Taip pat aptikta keletas dirbinių fragmentų ir spec. dirbinių. Apie vieną trečdalį titnaginių radinių sudarė įvairaus dydžio skeltės ir jų dalys. Daugelis jų su retušuotomis kraštinėmis ar darbo žymėmis. Kitą dalį sudarė įvairios nuoskalos. Sveikų skaldytinių nerasta, tebuvo keletas jų fragmentų ar visiškai sunaudotų šerdžių.

Iš kitų akmens rūšių buvo pagaminta tik įvairaus dydžio nuoskalų.

Aptiktos ir 73 labai smulkios puodų šukės, dauguma rasta armenyje. Apie du trečdalius jų buvo žiestosios ir apžiestosios keramikos, kitos – lipdytinės su stambiai grūsto granito priemaiša molio masėje.

Pagrindinis radinių kompleksas datuojamas Preborealio periodo pradžia (VIII tūkst. pr. Kr. pradžia) ir skiriamas vėlyvajai Svidrų kultūrai. Keliasdešimt titnaginių radinių be patinos (daugiausia iš tirtų plotų P dalies) ir lipdytinė keramika datuojama žalvario amžiaus pradžia–senuoju geležies amžiumi. Žiestoji keramika yra iš XVI–XIX a.

Egidijus Šatavičius

Excavations in Pasieniai Stone Age settlement No1

In 1996–1997 in Pasieniai Stone Age settlement (Vilnius district) LCCH studied an area of 288 m^2. The 40 cm thick habitation zone included a few stains-pits from different periods; the number of flint artifacts from the biggest pit went beyond 200. Other findings included approximately 800 flint artifacts, 73 fine sherds of modelled and wheel-made pottery. The main complex of findings is ascribed to early 8th century B.C.–early Brass Age-early Iron Age, while wheel-made pottery is dated to the 16th-19th centuries.

Egidijus Šatavičius

Rėkučių 1-osios akmens amžiaus gyvenvietės tyrinėjimai

1996–1997 m. KPC tęsė Rėkučių 1-osios akmens amžiaus gyvenvietės (Švenčionių raj., Švenčionėlių s-ja) tyrinėjimus (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais,* V., 1996, p. 30–31). Per dvejus metus centrinėje paminklo dalyje ištirtas 60 m^2 dydžio plotas (iš viso ištirta 120 m^2).

Rėkučių 1-oji akmens amžiaus gyvenvietė yra Kretuono ežero Š–ŠR krante, per 400 m į PV nuo Rėkučių kaimo. Paminklas yra ant antrosios viršsalpinės ežero terasos, virš ežero vandens lygio iškilusios apie 3–4 m. Šiuo metu ežeras yra per 300 m į PV. Gyvenvietė buvo įkurta moreninio kyšulio lomoje: į P nusidriekia pavienių stambių moreninių kalvų virtinė (kurios viena nuo kitos atskirtos vandens srautų išgraužtais slėniais), o Š – aukštas krantinis darinys. Iš R ir V terasinį iškyšulį, o kartu ir gyvenvietę, riboja žemos pažliugusios pievos.